

Passatger del final del dia

Col·lecció Raigs globulars

(5)

R

Aquest llibre ha estat publicat amb el recolçament de:
Obra publicada com o apoio do:
Ministério da Cultura do Brasil / Fundação Biblioteca

MINISTÉRIO DA CULTURA
Fundação BIBLIOTECA NACIONAL

Primera edició: novembre 2012

Copyright © 2010 by Rubens Figueiredo.
First published in Brazil by Editora Companhia das
Letras São Paulo
© de la traducció del portugués, Núria Prats
© d'aquesta edició, Raig Verd Editorial, 2012

Disseny de la coberta: Noemí Giner
Il·lustració de la coberta: Aleix Pons
Disseny editorial: Ana Varela
Corrector: Gerard Malet

Publicat per Rayo Verde Editorial, S.L.
Comte Borrell 115 àtic 2a
Barcelona 08015
raigverd@raigverdeditorial.cat
www.raigverdeditorial.cat

Impressió: Romanyà Valls - Capellades
Dipòsit legal: B-28410-2012
ISBN: 978-84-15539-32-2
BIC: FA

Impress a Espanya - Printed in Spain

Un cop llegit el llibre, si no el vols conservar, el pots deixar a l'abast d'altres, passar-lo a un company de feina o un amic a qui pugui interessar. En el cas de voler llençar-lo (cosa impensable), fes-ho al contenidor blau de reciclatge de paper.

L'editorial expressa el dret del lector a la reproducció total o parcial d'aquesta obra per a ús personal.

Passatger del final del dia

Rubens Figueiredo

Traducció de Núria Prats

Raig verd
editorial

Per a Leny

No veure, no entendre, fins i tot no sentir. I tot això sense arribar a ser un idiota, i encara menys un boig, als ulls de la gent. Un distret, d'alguna manera —i mig sense voler-ho. Cosa que també hi ajudava. Motiu de broma per uns, d'afecte per d'altres, aquesta era una qualitat que, als gairebé trenta anys, ell ja podia confondre amb el que era —als ulls de la gent. Però no n'hi havia prou. Per més distret que fos, encara li calia buscar distraccions.

En Pedro va obrir amb l'ungla la tapa de la part del darrere de la ràdio minúscula i va canviar-ne la pila. La música va tornar a sonar, forta com els crits i més alta que els sorolls del carrer. Portava els auriculars posats a les orelles. Era última hora de la tarda i estava dret, atrapat per un sol vermell com les brases que, en una diagonal rasa, es resistia a anar-se'n i es negava a refrescar. Un sol quasi enganxat al seu front i també al front de tots els qui, com ell, a la parada final, esperaven ordenadament en fila que arribés l'autobús.

No hi havia res entre el sol i els caps de tota aquella gent, tret de la part més alta del pal de ciment i dels cables fluixos de l'electricitat o del telèfon, que allà a dalt es propagaven a banda i banda en una simetria de costelles. L'ombra de la cua,

allargassada sobre la vorera, era l'única ombra. El retard de l'autobús, el tuf d'orins i d'escombraries, la vorera plena de clots i bassals, l'asfalt ardent amb blaves taques d'oli, quasi a punt de treure fum; en Pedro ja s'hi havia acostumat. No són els aviciats, sinó els adaptats els qui sobreviuran.

Tot i que, ben mirat, no era tant una qüestió de costum o d'afecte. Perquè, en realitat, cada moment és el moment d'avançar en l'escala evolutiva, de pujar un graó més. És completament impossible quedar-se parat i, sigui quina sigui la direcció de les cames quan es posen a caminar, el terra pren automàticament forma d'escala. A més, ho hem de reconèixer: sense malestar, sense adversitat, sense ni tan sols un càstig, com podem esperar que hi hagi una adaptació?

En Pedro, potser per culpa de la música ennuegada a les orelles, va trigar a adonar-se que s'acostava un autobús pel darrere, per la calçada, ben a tocar de la vorera. Vidres mig solts a les finestres i planxes de metall mal ajustades trepidaven a dins i a fora del vehicle. El tap que protegia el forat del dipòsit de la benzina havia saltat i, a cada sotragada, el petit quadrat metàl·lic petava contra la xapa. Per un moment, l'ombra alta i rectangular de l'autobús va passar per sobre de l'ombra de la fila de gent que hi havia a la vorera. Però aquell autobús, en lloc de parar, va passar de llarg i va deixar enrere la cua. Va aparcar a la parada següent, uns vint-i-cinc metres més endavant.

Era l'autobús d'una altra línia. El conductor va apagar el motor, es va posar dret, va fer un bot per sobre la tapa del motor i va baixar els tres graons de la porta, saltant amb ímpetu. A cada salt feia balancejar tota la carrosseria. Després, amb presses, va donar la volta pel davant de l'autobús. Amagant-se de la gent que s'esperava en diverses cues a la vorera, va fer pipí a cel obert, —d'esquena al carrer, el cos tombat cap a la roda, quasi arrambat al pneumàtic del davant.

Amb l'arribada d'aquell autobús que no era el que li anava bé, en Pedro va percebre com la cua vibrava d'una punta a

l'altra, en un corrent d'impaciència. Uns quants caps es van girar tot buscant l'autobús que portava retard. Els desconeguts van intercanviar unes quantes queixes. Alguns cossos van canviar el peu sobre el qual es repenjaven, pitjant amb rancor els clots de la vorera.

Però fins aquí, res del que passava no arribava a ser cap novetat. Feia uns quants mesos que, cada divendres a la mateixa hora, en Pedro anava a aquella parada final i es posava a la fila. Ja coneixia de vista alguns dels passatgers. Sense cap esforç i sense la mínima intenció fins i tot en sabia alguna cosa —ja comptava amb la irritació de l'un i la resignació de l'altre per culpa del retard de l'autobús. A vegades, sense adonar-se'n, arribava a jugar-hi mentalment, comprovava com n'eren de previsibles algunes de les seves reaccions. I per aquest camí es barrejava amb aquella gent, s'unia a uns i, a partir d'aquests, s'apropava a tots ells. Però malgrat això, malgrat sentir-s'hi pròxim, quedava molt clar que no podia veure les persones de la cua com a éssers pròpiament iguals a ell.

Per quina raó, en Pedro ho ignorava. Ni s'esforçava a buscar-n'hi cap, de raó, perquè per ell es tractava d'un sentiment massa vague, quasi en forma de secret. A pesar d'això, en Pedro es veia obligat a reconèixer que l'impuls de sortir tots junts en la mateixa direcció o l'afany de puntualitat, o almenys de constància, no eren suficients per fabricar una sang comuna. Aquelles persones pertanyien, qui sap, a una branca llunyana de la família. És més, ja devien constituir una espècie nova i en evolució: alguns individus van resistir més temps, d'altres van desistir, es van quedar enrere.

Des d'on era, aïllat per una barrera que era incapaç de localitzar, en Pedro va començar a veure en tots ells una varietat de gent superior. Començava a pensar que ell en persona, o alguna cosa de la seva sang, s'havia quedat enrere, en algun revolt equivocat al llarg de les generacions.

I vet aquí: això era un bon exemple del que a en Pedro li

passava tan sovint. I ell prou que ho sabia. De fantasia en fantasia, de desviació en desviació, els seus pensaments es precipitaven lluny, s'esgarriaven els uns dels altres, i al final, en general, es polvoritzaven sense deixar rastre del que havien estat, del que havien acumulat. A vegades, però, allà mateix a la cua de l'autobús, enmig de tota aquella gent, les seves idees perdudes tornaven enrere, de totes direccions, convergien de cop i en Pedro, sorprès i fins i tot espantat, topava amb la pregunta: Per què permeten que em quedi aquí? Per què no m'expulsen, tal com seria el seu dret?

Sabia que, per a molts passatgers, aquell seria el segon autobús que agafarien en el seu viatge diari de tornada a casa. Sabia que la dona que aparentava uns seixanta anys, però que en realitat només en devia tenir quaranta-tres, amb cinturons de greix a l'esquena que li marcaven fondes arrugues a la brussa, no tenia les dents incisives de la barra de baix. I sabia que a la bossa, sempre abarrotada, hi portava una Bíblia folrada amb un plàstic transparent, que obriria i llegiria asseguda a l'autobús durant el viatge de més o menys una hora i mitja.

En Pedro sabia que el noi d'uns vint anys amb el cabell rapat i dos dits de la mà paralitzats en una lleugera corba en ganxo per culpa d'un accident s'adormiria de cansament a la meitat del viatge. Amb el cap repenjat a la finestra o, de tant en tant, caigut cap a l'altre cantó fins a quasi tocar la persona que tingués asseguda al costat.

En Pedro sabia fins i tot que l'home d'uns quaranta anys que portava l'uniforme d'una empresa que arreglava electrodomèstics, i que a l'avantbraç hi tenia la cicatriu marró d'una cremada, portava doblegades a dins la caixa d'eines les pàgines de la secció d'esports del diari. Segurament, després de la jornada de feina, agafava aquells fulls a la recepció de l'empresa per llegir-los durant el viatge.

El que en Pedro no sabia gairebé mai, o no aconseguia recordar, era que ell mateix era allà, amb tota aquella gent. Feia

els moviments correctes, ocupava l'espai adequat al lloc i a l'hora, i fins i tot s'entretenia observant i recollint detalls — per a ell accidentals, interessants. Però la seva atenció tenia més força que qualitat. Mirava bé, però hi veia com si fos de lluny, o a través del forat d'una paret. Sense ser vist, en Pedro tampoc no es veia a si mateix. No aconseguia imaginar quin aspecte tenia —l'esquena, el braç, la nuca— als ulls d'aquelles persones.

A l'ombra de la fila que hi havia a la vorera, la seva silueta va moure el braç. En Pedro va canviar de lloc la ràdio minúscula amb la intenció de captar millor el senyal. Com tothom, estava cansat. No havia carregat caps de pollastres congelats a la caixa d'un camió ni havia fregat passadissos i escales d'un edifici de quinze pisos de dalt a baix com algunes de les persones que hi havia allà, però a la feina s'havia estat molta estona dret. Era com si la sang li baixés per les cames amb un gran pes fins a les puntes dels peus. Els dits li bategaven, endurits i premuts els uns contra els altres, botits al fons de les vambes.

A la ràdio algú cantava fort, sonava a dins les seves orelles. En general, les lletres de les cançons no existien per a en Pedro. La seva audició displicent, cansada, drenava qualsevol sentit de les paraules. També passava per alt l'articulació de les síl·labes. Només quedava el timbre, l'altura, la cadència de la veu i dels instruments. Llavors, en la seqüència de les notes musicals, en Pedro descobria frases d'una altra mena. Marcades per comes i punt final, proveïdes de lògica i fins i tot d'eloqüència, eren frases tan perfectes que, en si, les paraules no els feien cap mena de falta. En Pedro, amb el gust de qui escolta una conversa intel·ligent, acompanyava el moviment d'aquelles frases fetes únicament de les notes de la melodia i de l'acompanyament. En aquest cas, l'argúcia de la parla era encara més gran, perquè la conversa prosseguia i es ramificava en molts camins, sense haver-se de referir a res en concret.

De sobte, en Pedro va veure que la dona que portava la Bíblia sortia de la cua i es dirigia amb la seva bossa pesada cap a la fila del davant. Potser aquella tarda tenia més pressa. El problema, va pensar en Pedro posant-se al seu lloc, és que l'altra línia no li anava bé. En realitat, l'autobús que acabava d'arribar seguia durant uns quants quilòmetres el mateix trajecte que l'autobús que esperaven. Direcció oest: el sol sempre de cara, el sol cada cop més baix, suspès de les antenes i dels cables tot al llarg del barri pobre i interminable que s'estenia a banda i banda de la carretera. Però després de quasi una hora de viatge, l'autobús feia una corba llarga, de cent vuitanta graus, i sortia de la via principal molt abans del viaducte que donava accés al barri on vivia la dona. El mateix barri on en Pedro volia anar. En total, uns cinc quilòmetres de diferència. ¿És que la dona pretenia recórrer aquella distància a peu i a sobre amb aquella bossa pesada que portava a la mà?

Encara no havia acabat de pensar això, de calcular i d'imaginar-se la sensació de les cames una mica inflades de la dona, que va veure dues estudiants d'uns dotze anys que també abandonaven la cua. L'una va estirar l'altra pel braç, li va fer una estrebada en una de les dues trenes, va posar uns ulls com unes taronges, va bellugar el cap a la punta del seu coll llargarut i va dir alguna cosa que en Pedro no va poder sentir. «Marxem, au vine.» Pel format de la boca devia ser això. Després d'una correguda àgil fent moviments de tisora amb les seves cames fines, les dues noies, retallades pel sol, es van posar al final de la cua de la parada del davant.

Una mica més endavant, al principi de la fila, els passatgers ja havien començat a pujar a l'autobús. Els seients de les finestres es van anar ocupant, d'un en un. Es podia veure com els caps apareixien per l'obertura de les finestres o per darrere els vidres. Diverses cares es van girar per mirar en-re, cap a la cua on hi havia en Pedro.

Potser el simple retard de l'autobús, més llarg que el retard habitual, podia justificar el nerviosisme, també diferent de l'habitual, que ara vibrava a la seva cua. Es podia arribar a sentir de lluny, fins i tot en l'expressió dels passatgers de les finestres de l'autobús de l'altra parada. Però en Pedro no veia cap motiu per deixar-se encomanar d'aquella ansietat. El retard, per més gran que fos, no passava d'un retard més. Formava part de la rutina i, dins de la rutina, sempre hi havia lloc per al nerviosisme, per a la irritació.

A la cua, just al davant dels seus ulls, en Pedro hi tenia una nuca de pell aspra, molt vermella pel sol i plena d'arrugues —més fondes allà on la punta del coll de la camisa feia pressió contra el greix. Era un home amb els cabells grisos i molt curts, que va mirar enrere una o dues vegades, dubitatiu, inquiet. Va dir alguna cosa a la dona quasi grassa que tenia al davant i tots dos van sortir de pressa de la fila, a corre-cuita. Van ser els últims a entrar a l'autobús del davant. Després d'ells, el conductor va tancar la porta —amb un grinyol de l'aire comprimit i un cop sec— i l'autobús es va posar en marxa. El vehicle es va balancejar fort quan es va allunyar del costat de la vorera, ja que en aquest punt l'asfalt estava més ondulat per culpa de la calor del sol, que havia estovat el quitrà i aquest s'havia enfonsat sota el pes de les rodes.

Ara, l'únic que podia fer era continuar a la cua. A més de la ràdio, que escoltava sobretot a les hores d'espera, en Pedro sempre portava a la motxilla un llibre per llegir durant el viatge. Tenia una petita botiga, en societat amb un amic advocat, on venia llibres de segona mà. Aquella tarda portava a la motxilla un volum d'una col·lecció que s'havia venut als quioscos feia uns quinze anys. El volum era sobre la vida i les idees de Charles Darwin.

La tapa del darrere l'havien arrancada. I sobre alguns passatges del text hi havia uns guixots eufòrics fets per algun nen molt petit que, en un moment de distracció dels pares, havia

aconseguit posar les mans damunt del llibre. En Pedro sabia que aquelles col·leccions tenien fama de no valdre gran cosa. Però tot i així, a primera hora d'aquella tarda, un client havia aixecat una mica el llibre amb una de les dues mans i, abans de tornar-lo a deixar al seu lloc, havia comentat que l'autor feia una introducció força raonable sobre el tema.

Més tard, quan a la seva petita botiga ja no hi havia cap client, en Pedro va agafar el llibre i, dret i repenjat al taulell, en va llegir unes vuit pàgines. Un torpor càlid li fregava la cara mentre llegia i la lassitud augmentava a cada pàgina que passava. Però el que li havia cridat l'atenció del llibre no havia estat l'elogi del client, i molt menys el tema. De fet, un exemplar d'aquell llibre ja l'havia intentat vendre anys enrere, quan encara no era ni amo ni soci de la petita llibreria. Quan encara no tenia res.

Per tant, quan va veure la figura del savi estampada a la portada, en el moment mateix de topar amb la seva intricada barba llarga de color gris sobre el fons de color carn, va irrompre abruptament a la seva memòria la imatge d'aquell antic llibre: xutat una, dues, tres vegades sobre les petites pedres blanques i brutes de la vorera, xutat amb força i sense voler per persones que fugien corrent pels carrers, a empentes i atropelladament, tot mirant cap als costats i cap enrere, per sobre l'espatlla, entre crits i explosions cada vegada més pròxims i més violents que venien de totes direccions.

El llibre, trepitjat i xutat, va anar d'un cantó a l'altre i es va trencar en dues i tres parts. Els ulls d'en Pedro van quedar suspesos al llibre i el van seguir, cop rere cop, d'esglai en esglai, cada vegada més lluny, mentre al seu voltant el tumult del carrer s'anava dispersant. Entremig de cames que corrien i a través de la fumera àcida que li va caure de cop a sobre i li va fer coure els ulls, el nas i el fons de l'estómac, en Pedro va tenir l'última visió del llibre. A una certa distància, va veure com els fulls d'un dels quaderns es desenganxaven de la

costura sota la pressió d'una relliscada de sabata o d'un peu descalç. Finalment, en Pedro va veure unes quantes pàgines escampades i fetes malbé, irreconeixibles, al peu de la vorera mullada, a tocar d'una boca metàl·lica de clavegueram.

Així, ara, aquell final de tarda, a la cua de l'autobús, en Pedro va tenir la sensació que carregava una motxilla molt personal. Per ser més exactes, es podria dir que carregava la seva tibia sencera, del genoll fins a l'articulació del turmell — la mateixa articulació mal i matusserament reconstruïda la nit d'aquell mateix dia, hores després del tumult—, reconstruïda per sutures externes i internes, per claus i cargols, clavats i remenats en el vaivé dels dubtes del cirurgià. Pedaços i fils, al cap i a la fi, quasi tan inútils com les costures i les grapes dels fulls d'aquell llibre que havia estat xutat al mig del carrer.

Era per això que la sang li baixava més pesadament per la cama esquerra. La sang s'escalfava i li formiguejava a la canyella mentre s'esperava dret a la cua de l'autobús. També era per això que va coixejar lleugerament quan la cua per fi es va posar en moviment. I és que en aquell interval de temps havia arribat l'autobús, sense que en Pedro se n'adonés, i havia parat al costat de la vorera.

Després d'aparcar i apagar el motor, el conductor va baixar amb passos feixucs per la porta del davant. Amb la camisa oberta fins al melic, va anar a parlar amb el controlador de la parada. Gesticulava amb les mans i de tant en tant empenyia enèrgicament i cap enrere la seva tofa de cabells crespats. La pell del front, enfosquida i ressecada pel sol, li tibava tot a l'ample de la cara. Com si no aconseguís contenir la irritació, va donar dos cops de puny contra la garita de fibra de vidre on hi havia el controlador, i aquest va sortir amb les mans a les orelles i abaixant el cap.

En Pedro, que portava els auriculars posats, no va sentir els cops de puny, però per la força del gest tenia clar que devien haver fet molt soroll. Mentrestant, després d'haver lliurat

al controlador un full de paper doblegat, la cobradora, quasi una nana, va escalar els graons amb un esforç ondulant dels malucs, molt amples, en direcció al seu seient de l'autobús. Darrere d'ella, els passatgers van començar a pujar per la porta del davant.

A la vorera, al costat de la cua, un home amb un ull tapat amb un apòsit venia bosses de cacauets, paquets de galetes i aparells d'afaitar de plàstic. Els productes, lligats en fileres o en grups, penjaven d'un ganxo de ferro cromat, com els que es fan servir per penjar peces de carn als frigorífics. El venedor, amb el front mullat, mantenia el ganxo aixecat quasi per sobre el cap amb la mà esquerra, ja que allà al carrer no hi havia res on poder-lo penjar. Mentre intercanviava paraules precipitades amb un passatger de la cua que volia comprar galetes, el venedor ambulat obria l'ull de tal manera que en Pedro, per algun motiu, va pensar que no podia ser que el tema de la conversa fossin només les galetes. No podia ser que només estiguessin comptant el canvi.

Mentre passava tot això, a la seva orella una veu de dona anunciava a la ràdio la cotització del dòlar, de l'euro, de l'or i del barril del petroli. Va comentar la taxa d'interessos del Banc Central i els índexs de la borsa de valors de Nova York, de Tòquio i de São Paulo, amb detalls que arribaven a les centèsimes. La dona semblava alegre, —cada fracció era preciosa i dringava entre les seves dents.

Més atent a la veu que no pas a les xifres, en Pedro va intentar imaginar-se l'edat de la locutora, la seva cara, es va preguntar si devia tenir dòlars a casa, si havia comprat i venut accions a la borsa aquell mateix dia, aquella mateixa tarda, potser per mitjà d'una trucada just després de les postres del dinar i de rentar-se les dents. Hores després, un cop acabat l'horari de feina a la ràdio, es deixaria portar en el cotxe silenciós del seu xicot, un home divorciat i amb cabells blancs a la clenxa. Anirien junts a un restaurant, després a una discoteca per ballar i

riure i beure una mica més aquella nit de divendres. O vés a saber si prendrien drogues especials, pastilles de colors que un amic de l'home hauria portat de l'estranger.

El que en Pedro va veure mentalment no va ser una successió d'imatges. Va ser una composició ràpida, que es va encendre i apagar de seguida. Les pastilles, els tubs de petroli al fons del mar, un reguitzell de dígitos que s'encenien i mostraven xifres en un seguit de monitors lluminosos que hi havia penjats. I se li van aparèixer totes les dents de l'home i de la dona, de costat a costat, de sobte i en un mateix pla. Tot era tan automàtic que no hi havia ni temps de posar-ho en ordre.

En Pedro va pujar a l'autobús i va parar davant la cobradora per buscar monedes a la cartera per facilitar el canvi. Quan va haver passat per la porta de torniquet es va adonar que a la ràdio la veu de la locutora havia estat substituïda per l'anunci d'una d'assegurança de cotxes que ofería un banc. La vinyeta sonora començava amb una frenada llarga i estrident, un so quasi musical. Després venia un estrèpit metàl·lic acompanyat d'una trencadissa de vidres. I culminava amb tres acords greus d'un teclat electrònic que imitava una orquestra. La seqüència de sons, perfectament lògica i previsible, va impel·lir una pregunta en el pensament d'en Pedro: És que les rodes d'aquest autobús també farien aquells esgarips si hagués de frenar?

Dues monedes li van relliscar de la mà i van caure al terra d'acer. El so metàl·lic, tot i el dringar esmorteït pels auriculars que portava a les orelles, va fer vibrar una sonoritat més o menys semblant a la del parabrisa esmicolat que havia acabat de sentir a l'anunci de la ràdio. Per això, a causa d'aquest so, quan en Pedro es va ajupir per agafar amb la punta dels dits les monedes de terra i va veure, a l'altura dels seus ulls, els peus dels passatgers en sabates o sandàlies, de cop li va passar pel cap, i amb tota la vivacitat, aquell record, l'antiga sensació, l'escena que s'havia repetit mentalment tantíssimes

vegades: mentre mirava atent com trepitjaven i xutaven pel carrer el seu llibre, el gran vidre d'una botiga li explotava a sobre. De cop, un munt de vidres li van caure per l'esquena.

En Pedro no sabia com havia anat a parar de morros a terra. Estava al mig d'un carrer de vianants. Va ser en aquell moment que va veure la imatge dels peus de la gent, calçats amb sabates o sandàlies —la imatge des de sota, des del terra. Just després, molt a prop dels seus ulls, va veure la figura dels fràgils turmells dels cavalls. La imatge dels cascos i de les ferradures que percudien estridents contra les pedres de la calçada i treien espurnes de tant en tant.

Estès de panxa a terra, en un moviment instintiu es va cobrir el cap amb les mans i els braços. Va sentir el tacte fred de les petites pedres blanques de la calçada contra les galtes, la barbata, quasi les dents. Entre els dits de la mà va poder veure, una mica més endavant, a uns trenta metres, que un home nu de cintura en amunt i amb el cap mig embolicat amb una samarreta grisa s'ajupia de pressa, agafava de terra un pal que treia una fumera blanca i el llançava enèrgicament cap on més o menys hi havia en Pedro. El pal va volar fent giravolts, el fum blanc va dibuixar unes quantes anelles a l'aire. De seguit, l'home sense camisa va retrocedir pel mateix carrer i va desaparèixer, corrent amb una agilitat increïble.

En Pedro sabia què havia de fer: s'havia d'aixecar, no es podia quedar allà estirat al mig del pas. Aleshores va fer un moviment amb el tronc, però a l'acte va sentir trossets de vidre que li baixaven per la nuca i se li posaven a dins de la camisa, darrere el coll. Com les pedres de la calçada, també els vidres li van semblar molt freds al tacte. I com que segur que també se li havien ficat pels cabells, que tenia crespats, espessos i plens de rissos menuts, es va palpar el cap amb la mà oberta, suaument per no tallar-se.

A banda i banda del carrer, les botigues havien abaixat les persianes metàl·liques i la gent s'hi repenjava, ja que no po-

dien entrar enlloc ni fugir. En Pedro va veure que el miraven —dues dones amb cara de por i el plor a la boca. Quan encara estava mig estirat al carrer i es va començava a posar dret, en Pedro va mirar enrere. Va pensar en els llibres que feia mitja hora s'havia posat a vendre a la vorera —tots ben col·locats sobre un tros de cartró. I es va preguntar si n'aconseguiria recuperar algun.

Però ara, a dins de l'autobús, en el moment de pagar el bitllet, en Pedro es va reincorporar, va donar a la revisora les monedes que havia recollit de terra, va agafar el canvi, es va posar la cartera a la butxaca i va anar a asseure's al costat de la finestra, en un seient més alt que els altres, el de sobre la roda del darrere. Aquell dia —el dia de l'avalot al carrer— no havia recuperat els llibres. Però ara, almenys, tenia el llibre sobre Darwin —al cap de tants anys. Recosit, tornat a enquadrar, quasi sencer. Només hi faltava la tapa del darrere.

Els gairebé cinquanta seients de l'autobús es van omplir. I encara hi van pujar deu passatgers més, que es van quedar drets pel passadís. El conductor es va asseure al seu seient, es va arromangar la vora dels pantalons i es va apujar els mitjons fins a la meitat del panxell de la cama. Amb una tovallola va netejar tot l'arc del volant, després en va fer una bola i la va llançar cap a un racó, entre el parabrisa i el quadre de comandament del seu davant.

Llavors en Pedro va veure que la passatgera que hi havia asseguda al primer seient s'inclinava cap al conductor i li deia alguna cosa per sobre l'espatlla. El conductor no va girar el cap, es va limitar a moure el cap fent un gest de resignació —ni sí, ni no— i va obrir una mica els avantbraços, amb els colzes enganxats a les costelles i les mans obertes cap amunt.

En el moment que l'autobús es posava en marxa, en Pedro es va tombar cap a la finestra del seu costat, que estava oberta. Amb el nas gairebé a fora, va veure com l'autobús agafava la primera cantonada i la segona. Després el conductor va fer

una accelerada llarga —el motor va emetre un ronc cada vegada més fort i més agut— fins que va frenar bruscament davant d'un semàfor en vermell. Tots els passatgers van aixecar una mica la mà i van estirar el braç endavant per agafar-se als tubs d'alumini collats als respatl·lers dels seients.

Un cotxe nou, gran, de marca sueca, es va apropar silenciosament a l'autobús i va parar-hi al costat. El gos que hi havia assegut a la banda del copilot treia el morro atrevit pel tros de finestra que el conductor —en realitat una dona— havia deixat obert. En Pedro es mirava el gos amb deteniment, estava acomodats sobre les potes del darrere en un seient entapissat de cuir negre. A en Pedro també li agradava sentir el vent a la cara, i, en aquell moment, fins i tot era capaç de creure que la finestra, qualsevol finestra —la d'un autobús, la d'un cotxe o la d'una casa—, no tenia altra finalitat que deixar que l'aire batés contra la cara de la gent. Tant és així que, quan el semàfor es va posar verd i l'autobús va reprendre la marxa, en Pedro va aixecar una mica més el nas i va posar la cara uns centímetres més enfora per aprofitar millor el vent.

D'allà, l'autobús va pujar, lleuger, per un viaducte. En aquell punt, si miraves per la finestra quasi et feia l'efecte d'estar-te enlairant en un avió. A poc a poc s'anaven veient els terrats de les cases i dels edificis baixos: dipòsits d'aigua, antenes, coberts precaris, barbacoes, roba estesa assecant-se en fils tibants. En un terrat, un home descalç, d'uns quaranta anys i sense camisa, feia volar un estel. Amb la mirada concentrada cap al cel, dirigia el fil amb estirades curtes i ritmades i movent l'avantbraç amunt i avall, en diagonal. Més enllà, darrere d'ell, s'entreveia la punta d'un parc i el reflex blau d'una llacuna.

Tots els passatgers sabien que després venia un túnel llarg, en ple revolt. A dins del túnel la ràdio quedava muda, només xiulava, i passada la muntanya de roca, durant uns

quants quilòmetres, l'aparell no sintonitzava bé cap emissora —el senyal es perdia entre aquella muntanya i la següent, diversos quilòmetres més endavant. En Pedro es va treure els auriculars de les orelles i va apagar la ràdio. Quasi en el mateix moment el soroll del motor va començar a ressonar i a retronir entre les parets de pedra del túnel. Es va formar un estrèpit constant que, juntament amb el vent que entrava per la finestra, es va apoderar de l'autobús. Semblava que fos aquell soroll, només aquell rugit i res més, el que xuclava l'autobús cap endavant, a través de l'enorme forat de la muntanya.

En Pedro continuava rebent el vent a la cara, juntament amb el soroll dels motors i l'espessa polseguera del túnel. Li agradava tant aquella sensació del vent que l'havia d'aprofitar al màxim, ja que al cap de poca estona, una mica més endavant, els cotxes avançarien arrossegant-se, quasi parats. Potser el gos que viatjava al seient de cuir tindria més sort. Potser vivia a prop d'allà —era el més probable. I un cop a casa, ficant el cap entre els balustres de la barana d'algun apartament d'un quinze pis, el gos podria contemplar, amb els seus ulls intel·ligents, el gran embús d'allà baix.

Mentre que pel que fa a en Pedro, a partir d'un cert punt del viatge, la finestra només li serviria per rostir-se el front sota el sol baix de l'última hora de la tarda. I també per acariciar els seus ulls amb el gas cremat dels motors en punt mort, els sospirs curts de la primera marxa i de la segona en un trànsit embotellat.

Seria aleshores el moment de treure el llibre de la motxilla, el moment d'acompanyar el famós científic anglès en el seu viatge per les illes i pels països del sud. Potser el llibre no hi feia referència, però en Pedro sabia que, un segle i mig abans, Darwin havia passat per aquella mateixa ciutat on ell vivia. Havia recorregut aquell litoral amb la seva mirada observadora. I sens dubte havia triat i havia agafat papallones, insectes, plantes i se